

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2587	02 november 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 55/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J. C. E. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2587 d.d. 02 november 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

MINISTERIE VAN DEFENSIE

MILITAIRE INLICHTINGEDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

55/95

(Afgesloten 021200B NOV 1995)

Conclusie/voorzicht

Vooralsnog is er geen uitzicht op een spoedige doorbraak in het vredesoverleg over Bosnië-Herzegovina. De strijdende partijen geven geen teken bereid te zijn tot concessies die een snelle doorbraak in het overleg mogelijk maken. Bosnische vrees voor een mogelijk gecoördineerd Servisch-Kroatisch streven naar maximale autonomie voor de "entiteiten" waarin Bosnië-Herzegovina verdeeld dient te worden, alsmede de omstreden posities van de Bosnisch-Servische militaire en politieke leiders, kunnen de besprekingen verder compliceren.

Milosevic en zijn Kroatische ambtgenoot Tudjman hebben aangekondigd te zullen streven naar normalisering van hun onderlinge betrekkingen. Met name hebben zij onderstreept de kwestie oost-Slavonië vreedzaam te willen regelen en de onderhandelingen hierover te versnellen. Overigens kunnen ook andere twistpunten, zoals de problematiek met betrekking tot het strategisch gelegen schiereiland Prevlaka, deel uitmaken van dit Kroatisch-Servische overleg.

Bosnië-Herzegovina

Gisteren zijn in de Amerikaanse plaats Dayton de onderhandelingen begonnen over een vredesregeling in Bosnië-Herzegovina. Zoals bekend waren er de afgelopen weken nog geen aanwijzingen dat de strijdende partijen bereid zijn tot concessies die een doorbraak in het overleg mogelijk maken. De Amerikaanse bemiddelaar Holbrooke heeft zelfs melding gemaakt van een verharding in de opstelling van de belangrijkste onderhandelaars, de presidenten van Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina (Milosevic, Tudjman en Izetbegovic). Mede in het licht van aanhoudende meldingen van bestandschendingen en etnische zuiveringen, met name in west-Bosnië, moet de kans op een spoedige doorbraak in het overleg als uiterst klein worden beschouwd.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Christopher heeft in een interview gesteld dat de kans dat Amerikaanse eenheden zullen bijdragen aan de troepenmacht die moet toezien op de naleving van een eventueel vredesakkoord (IFOR), klein is zolang de Bosnische Serviërs worden geleid door van oorlogsmisdaden beschuldigde leiders als president Karadzic en opperbevelhebber Mladic. Indien Amerikaanse deelname aan IFOR in de praktijk afhankelijk wordt gesteld van het vertrek van de genoemde Bosnisch-Servische leiders, betekent dit een verdere complicatie van het vredesproces. Overigens

speelt Christopher met zijn verklaring in de kaart van Milosevic, die streeft naar vervanging van Karadzic.

Tijdens de besprekingen in Dayton hebben Milosevic en Tudjman aangekondigd te zullen streven naar een volledige normalisering van hun betrekkingen. Met name onderstreepten zij bereid te zijn de kwestie oost-Slavonië, het enige Kroatische gebied dat nog onder Servische controle staat en aan Servië grenst, op vreedzame wijze op te lossen en de onderhandelingen hierover te versnellen. Dit streven naar normalisering van de Servisch-Kroatische betrekkingen zal door Izetbegovic c.s. niet als een positieve ontwikkeling worden gezien. Zoals bekend, hebben er in het verleden besprekingen tussen Servië en Kroatië plaatsgevonden die een onderlinge verdeling van Bosnië-Herzegovina tot onderwerp hadden. De Bosnische Serviërs en Kroaten streven, in tegenstelling tot de Moslims, naar een verregaande autonomie van de door hen gedomineerde gebieden bij respectievelijk Servië en Kroatië. Aan Bosnische zijde zal dan ook de vrees groeien dat Serviërs en Kroaten gezamenlijk zullen streven naar toekenning van zo min mogelijk bevoegdheden aan de eenheidsregering van Bosnië-Herzegovina en zo veel mogelijk autonomie voor de twee "entiteiten" (te weten de Moslim/Kroatische en de Servische) in de toekomstige Grondwet van het land.

Onlangs heeft in de Spaanse hoofdstad Madrid een vergadering plaatsgevonden van de "Vrienden van de Federatie", een internationaal verband dat de samenwerking tussen (Bosnische) Kroaten en Moslims in de Federatie van Bosnië-Herzegovina moet stimuleren en de wederopbouw van het land coördineren. Bij die gelegenheid is door de president van de Federatie, Zubak (een Kroaat) andermaal toegezegd dat Herceg-Bosna (de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina) zal worden opgeheven zodra een effectief functionerende Federatie-regering is gevormd. Ook de bevoegdheden van de regering van Bosnië-Herzegovina zullen dan worden gereduceerd, al zal deze regering niet worden opgeheven. De Bosnische vice-president Ganic heeft bij de betreffende vergadering verklaard dat het voor zijn regering van "kardinaal belang" is om de betrekkingen met Kroatië te verstevigen.

Zoals bekend is het streven van Tudjman erop gericht zijn invloed in de "Kroatische" delen te versterken en die van de centrale Bosnische regering te reduceren. Hij staat echter onder grote internationale politieke druk om de samenwerking met de Moslims in het kader van de Federatie voort te zetten en te intensiveren. Tegen deze achtergrond legt Kroatië grote nadruk op de te vormen confederatie tussen Kroatië en de Bosnische Federatie. Kennelijk heeft de Kroatische regering bedongen dat in ruil voor de toezegging dat Herceg-Bosna, dat in de praktijk door de Kroatische regeringspartij HDZ wordt gedomineerd, zal worden opgeheven, de Bosnische regering prioriteit zal geven aan de samenwerking met Kroatië, dat wil zeggen de confederatie. Overigens hebben de (Bosnische) Kroaten in het verleden reeds herhaaldelijk toegezegd Herceg-Bosna te zullen opheffen, zonder dat daaraan praktisch gevolg is gegeven.

De organisatie van Veteranen uit de Tweede Wereldoorlog (SUBNOR) uit de regio-Banja Luka heeft opgeroepen tot vervanging van de Bosnisch-Servische president Karadzic, de opperbevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten Mladic, en parlamentsvoorzitter Krajisnik. Tevens werd de benoeming van de oud-burgemeester van Banja Luka, Kasagic, tot nieuwe Bosnisch-Servische premier

bekritiseerd. Deze zou in zijn voormalige standplaats uitermate impopulair zijn vanwege, wat werd genoemd, zijn "blinde loyaliteit" aan Karadzic. Tenslotte werd het vertrouwen uitgesproken in Milosevic, omdat deze in de visie van SUBNOR de veiligheidsbelangen van Banja Luka en omgeving adequaat zal behartigen in de besprekingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina.

SUBNOR is een organisatie die met name in Servische gebieden groot aanzien geniet. Bovengenoemde verklaringen spelen in op de onvrede in de "Servische" delen van west-Bosnië over de invloed van Karadzic en andere politici uit oost-Bosnië in de Bosnisch-Servische republiek. De steunbetuiging aan Milosevic wijst erop dat de Servische president van deze onvrede gebruik wil maken om de positie van Karadzic, met wie hij reeds geruime tijd in een machtsstrijd is verwickeld, verder te ondergraven. Opmerkelijk in dat kader is echter de oproep tot vervanging van Mladic, omdat deze relatief goede betrekkingen heeft met de "Joegoslavische" leger top. Ook waren er recentelijk aanwijzingen dat Mladic en Milosevic samenwerkten om de invloed van Karadzic te reduceren. Wellicht acht de Servische president ook de macht van Mladic een obstakel voor het versterken van zijn gezag over de Bosnische Serviërs. Een eventuele vervanging van Karadzic en Mladic zou overigens de kansen op concessies van Bosnisch-Servische kant in het lopende vredesoverleg kunnen bevorderen. Met name Mladic heeft zich in het verleden verzet tegen het opgeven van (aanspraken op) "Servisch" gebied.

Kroatië

Een Kroatische functionaris heeft onlangs gesteld te betwijfelen of de Kroatische strijdkrachten daadwerkelijk een aanval richting Trebinje (Herzegovina) zullen uitvoeren. Hij stelde dat de Kroatische eenheden die ten zuiden van de stad zijn samengetrokken, vooral tot doel hadden te voorkomen dat de Bosnische Serviërs een aanval in zuidelijke richting zouden uitvoeren met als doel de kust te bereiken. Volgens de betreffende functionaris konden de spanningen in dit gebied worden opgelost door uitruil van gebied tussen Kroaten en Serviërs.

Zoals bekend had Kroatië als reactie op Bosnisch-Servische beschietingen van de Kroatische havenstad Dubrovnik enkele weken geleden eenheden van de reguliere Kroatische strijdkrachten (HV) samengetrokken ten zuiden van Trebinje. Dit werd gezien als voorbereiding op operaties met als doel de confrontatielijn zodanig in noordelijke richting te verschuiven, dat Dubrovnik buiten bereik van de Servische artillerie zou komen. Daartoe zou de verovering van Trebinje noodzakelijk zijn. Voor de Bosnische Serviërs en "Joegoslavië" zou dat laatste echter grote consequenties hebben, omdat door de verovering van Trebinje delen van Herzegovina en Montenegro binnen bereik van Kroatische artillerie zouden komen te liggen.

Opmerkelijk is de Kroatische suggestie dat de kwestie-Dubrovnik kan worden opgelost door middel van gebiedsruil. Vrijwel het enige gebied dat daarvoor in de praktijk in aanmerking komt, is de landtong Prevlaka in het uiterste zuiden van Kroatië. Zoals bekend maakt "Joegoslavië" aanspraak op dit gebied, omdat het de toegang beheerst tot de baai waarin alle "Joegoslavische" marinebases zijn gevestigd. Hoewel Kroatië naar verwachting in beginsel bereid zal zijn Prevlaka op te geven indien Dubrovnik door de verwerving van nu nog Bosnisch-Servisch gebied definitief gevrijwaard blijft voor nieuwe artilleriebeschietingen, zal de Kroatische regering proberen te verhinderen dat dit gebied in

handen komt van de Bosnische Serviërs. Vermoedelijk zou het de voorkeur geven aan overdracht van Prevlaka aan Montenegro. In dat geval zou een ruil niet op bilaterale, maar op trilaterale basis moeten plaatsvinden.

Servië/Montenegro

Er zijn aanwijzingen voor groeiende ontevredenheid binnen de Servische regeringspartij SPS over het beleid van president Milosevic. Met name de meer nationalistisch georiënteerde partijleden verwijten hem dat zijn opstelling heeft geleid tot het verlies van grote delen van Kroatië en in mindere mate van Bosnië-Herzegovina. Ook het feit dat Milosevic positief staat ten opzichte van de oppositiebeweging JUL, een samenwerkingsverband van linkse partijen waarin zijn echtgenote een belangrijke rol speelt, is deze stroming een doorn in het oog. Er zijn aanwijzingen dat Milosevic voorbereidingen treft om deze nationalistische, die een minderheid in het partijbestuur vormen, uit de partijtopy te stoten. Hij zou daarmee echter willen wachten tot een vredesregeling over Bosnië-Herzegovina is gesloten.

Milosevic heeft zelf ook toegegeven tactische fouten te hebben gemaakt in zijn benadering van de Bosnische en Kroatische Serviërs, maar in zijn eigen visie betreft dit met name zijn instemming met de verkiezing van leiders als de vroegere president van de Krajina Martić, die niet bereid was tot concessies in het overleg met Kroatië over de toekomst van de Krajina. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat de nationalistische kritiek de positie van Milosevic zal ondergraven; hij controleert zowel de SPS en de media als de veiligheidsdiensten. Het zal hem derhalve niet moeilijk vallen daadwerkelijk de door hem beoogde zuivering van de SPS door te voeren.

Er zijn overigens aanhoudende geruchten van een op handen zijnde wijziging van de Servische regering. Daarin zou met name een aantal leden van JUL worden opgenomen. Ook worden reeds geruime tijd onderhandelingen gevoerd met de oppositiepartij SPO. Volgens sommige berichten zou SPO-leider Drasković zelfs de positie van premier worden aangeboden. Dergelijke wijzigingen zouden opnieuw het pragmatisme van Milosevic illustreren. Tot voor kort was sprake van diepgaande rivaliteit met Drasković. Hoewel de SPS over een meerderheid in het Servische parlement beschikt en derhalve niet gedwongen is tot een coalitieregering, heeft zij de afgelopen jaren gestreefd naar samenwerking met andere partijen met als hoofddoel de oppositie onderling verdeeld houden. Een coalitie met JUL en SPO zou bijvoorbeeld verhinderen dat andere partijen, zoals de extreem-nationalistische SRS en de gematigde DS de gehele oppositie kunnen verenigen in een tegen de socialistische gericht samenwerkingsverband.

Hoewel Drasković zich in het buitenland graag manifesteert als een gematigd, democratisch alternatief voor Milosevic, heeft hij zeer nationalistische opvattingen die niet voor die van de Servische president onderdoen. JUL staat herstel voor van het oude, op socialistische leest geschoeide Joegoslavië. De vorming van een coalitie van de drie genoemde partijen zou derhalve zeker niet betekenen dat Servië afstand neemt van het streven naar een Groot-Servische staat. Overigens zou de invloed van zo'n regeringswijziging op de vredesonderhandelingen over Bosnië-Herzegovina beperkt zijn, omdat Milosevic (die in zo'n coalitie vanzelfsprekend de dominante factor zou zijn) prioriteit blijft geven aan

opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië" en in dat kader bereid lijkt tot concessies om een vredesregeling mogelijk te maken.

Er zijn nieuwe aanwijzingen voor onenigheid in de politieke leiding van de onderdrukte Albanese meerderheid in de Servische, voormalig autonome provincie Kosovo. De huidige leider, Rugova, wordt bekritiseerd door twee uiteenlopende vleugels van zijn partij LDK. Sommigen zijn van mening dat Rugova's politiek van lijdzaam verzet heeft geleid tot een onnodige verlenging van de Servische repressie en zijn voorstander van een dialoog met het Servische bewind over normalisering van de toestand in Kosovo. Andere, met name jongere, Albanezen verwijten Rugova een te passieve opstelling en bepleiten een harder verzet tegen de Serviërs. Ondanks aanhoudende geruchten over een op handen zijnde splitsing in de LDK is Rugova er tot op heden in geslaagd de partij bijeen te houden. Er moet echter rekening mee worden gehouden dat Rugova op korte termijn vervangen zal worden.

Deze ontwikkeling kan leiden tot een radicalisering van de LDK. Als mogelijke opvolger wordt namelijk genoemd de huidige secretaris-generaal van de LDK, Bukoshi, die een hardere lijn tegen Servië voorstaat dan Rugova. Een andere kandidaat is de voormalige leider van de Communistische Partij in Kosovo, Vlasi. Hoewel laatstgenoemde zich in die functie relatief gematigd heeft betoond, is hij door Milosevic in 1989 terzijde geschoven in het kader van de opheffing van de autonomie van Kosovo. Vervolgens heeft Vlasi enige tijd in de gevangenis doorgebracht wegens hoogverraad; aanvankelijk was zelfs een doodvonnis tegen hem geëist. Om die reden is het twijfelachtig of Vlasi na een eventuele benoeming tot leider van de LDK bereid zou zijn tot een dialoog met Milosevic.